

Hedmark Fylkesskogkontor

Årsmelding 1973.

Fylkesskogrådet i Hedmark.

For Hedmark Fylkesskogråds sammensetning henvises til årsmeldingen for 1972.

Hedmark Fylkesskogkontor.

Under fylkesskogmester Truls Grams permisjon har forstkandidat Halvor Noer vært konstituert som fylkesskogmester fram til 1/6 1973. For resten av 1973 har forstkandidat Ingvald Pedersen innehatt vikariatet for Gram.

Når det gjelder fag- og ansvarsfordelingen ellers ved kontoret henvises til årsmeldingen for 1972.

Skogrådene i Hedmark.

I skogrådenes sammensetning har der i 1973 skjedd følgende endringer:

Engerdal: Skogeierens representant med varamann var tidligere John Nysted og John Lillestu sen.

I stedet for John Nysted som i 1973 har overlevert gården er valgt Per Nysted. Som varamann etter avdøde John Lillestu sen. er valgt Oskar Næsheim. Erik Søgård er valgt til ny skogrådsformann.

Forøvrig henvises til Hedmark Fylkesskogkontors årsmelding for 1972.

Herredsskogmestrene i Hedmark.

I herredsskogmesteretaten i Hedmark har der i 1973 skjedd følgende endringer i bemanningen:

Eidskog: I den ledige stilling etter avdøde herredsskogmester Håvard Berg har forstkandidat Erik Løken, adr. 2230 Skotterud tiltrådt som ny herredsskogmester.

Kaare Lund har etter oppnådd aldersgrense fratrudd sin stilling som herredsskogmester i Kongsvinger.

Kongsvinger: Herredsskogmester Kaare Lund har i 1973 fratrudd sin stilling etter oppnådd aldersgrense. Forstkandidat Halvor Noer, adr. 2250 Roverud har tiltrådt som ny herredsskogmester i Kongsvinger.

Forøvrig henvises til årsmeldingen for 1972.

Fylkesskogrådets virksomhet.

Fylkesskogrådets møter: I alt 14. (Antall møter og befaringer 17.) I tillegg har representanter for fylkesskogråd og fylkesskogkontor foretatt 4 befaringer.

Antall saker: I alt 238 hovedsaker. (Mindre saker av samme sakskategori er slått sammen under ett hovedsaknummer.)

Ankesaker: I alt 12, — 4 vedr. arealdisponering, 2 vedr. hyttefelt, 3 vedr. enkelthytter, 2 vedr. frigivelse av skogavgift og 1 vedr. nektelse av statstilskott til planting i henh. til behovsprøving.

Blinke- og hogstforbud: 1.

Uttalelser vedr. lover m. v.: Vedr. rettleiingstjenesten for Landbrukets driftsteknikk. Om fredning av myrområder. (Miljøvern-departementet.)

- Diverse: Insektbekjempelsen.
Måling av tømmer på rot — (Skogoppsynets engasjement.)
Formidling av virkessalg — (Skogoppsynets engasjement/Glommen Skogeierforening.)
- Administrasjon: 1) Arrondering skogoppsynet i Hedemarksregionen.
2) Fast vikarordning skogoppsynet i Hedmark.
3) Innstilling ansettelse herredsskogmester i Eidskog.
- Skogvern: 1) Dalsbygda i Tolga—Os.
2) Lokalklima i Hedmarksregionen.
- Bygningsloven: § 81 Unntak fra loven om skogshusvær. Skogoppsynet overvåker at unntaket ikke nyttes til omgåelse av lovens bestemmelser om fritidshus.
- Statsbidrag til skogsveger.

Skader på skogen.

I. Insektangrep.

Omfanget av granbarkbillenes angrep ble i 1972 anslått til 126.000 m³ for hele fylket. Av dette kvantum utgjorde fangsttrærne 10.000 m³.

Angrepene viste en foruroligende tendens ved å bre seg i områder som ikke ble berørt av stormfellingen i 1969.

På bakgrunn av den alvorlige situasjonen anmodet fylkesskogrådet organisasjonene om å oppnevne medlemmer til et aksjonsråd også for 1973. Fylkesskogrådet forutsatte hele fylket som arbeidsfelt for det nye aksjonsrådet.

Angrepene året før ga grunn til bekymring for den videre utvikling. Allikevel var enkelte forhold tilstede som bidro til et håp om en effektiv kampanje i 1973.

Det var høstet verdifulle erfaringer med bruken av fangsttrær. Majoriteten av skogeierne hadde fått øynene opp for den trussel

insektangrepene innebar for næringen. Viktigst var allikevel at avsetningssituasjonen ga rom for levering av alt fangstvirke driftsapparatet kunne makte.

Administrasjon — organisering.

Aksjonsrådets ansvar omfattet i første rekke utforming av hovedretningslinjene for insektkampanjen. Til å ta seg av det løpende arbeidet i Sør-Hedmark ble det nedsatt et arbeidsutvalg på 3 medlemmer. I hver kommune ble det etablert et koordineringsutvalg som skulle ta seg av gjennomføringen og koordineringen av tiltakene på det lokale plan.

I en rekke herreder, vesentlig i Sør-Hedmark, ble det engasjert kontrollører til hjelp for aksjonsrådet og koordineringsutvalgene. Det var 52 kontrollører i virksomhet, noen på heltid, men de aller fleste på deltidsbasis.

Fylkesskogkontoret avgav en fylkesskogmester til arbeidet med insektbekjempelsen. Han fungerte som aksjonsrådets og arbeidsutvalgets sekretær. En fylkesskogmester var dessuten utpekt som koordineringsutvalgenes kontaktmann i hver av fylkets regioner.

Hedmarks andel av Stortingets bevilgning til insektbekjempelsen ble på kr. 600.000,—. Utover dette åpnet Skogdirektoratet adgang til å nytte inntil kr. 500.000,— av inntrukne rentemidler. Samlet beløp til insektbekjempelsen i Hedmark i 1973 ble da på 1,1 mill. kr.

Iverksatte tiltak.

Erfaringene fra 1972 tilsa at en måtte forsøke å legge ut et så stort fangsttrekvantum som mulig.

I løpet av april og første uke av mai ble 43.000 m³ felt som fangsttrær. Fangsttrærne ble opparbeidet umiddelbart etter sverming de siste dagene i mai, og virket var transportert ut av skogen innen 20. juni.

Samtidig med fjerningen av 1. fangsttreomgang ble det i de sterkest angrepne områdene lagt ut 13.000 m³ som 2. fangsttreomgang. Det var fullt tilslag på fangsttrærne og store mengder biller ble dermed transportert ut av skogen. Av billeangrepet stående skog ble 15.000 m³ avvirket og levert innen 1. august.

Aksjonsrådet la i 1973 stor vekt på arbeidet med å redusere granbarkbillenes formeringsmuligheter — særlig ved å informere om

betydningen av at vinterhogget virke blir transportert ut innen de samme frister som gjelder for fangstvirket. Transporten ut av skogen gikk da også langt bedre enn de tidligere år. Virke som ikke kunne transporteres ut måtte sprøytes. Det ble i 1973 ytet tilskudd til sprøyting av 26.000 m³ kubb og slip.

Registrerte skader — 1973.

Registrerte angrep av granbarkbiller på stående skog kom pr. 15/11 opp i ca. 50.000 m³. Dette er mindre enn halvparten sammenlignet med året før. Spesielt gledelig er det at angrepene utenfor det stormrammede området ser ut til å være på retur. Et resultat av god innsats.

Ser vi skog angrepet på rot i sammenheng med fangsttrekvantumet er mengden av insektangrepet virke imidlertid lite forskjellig fra 1972. For hele fylket utgjorde fangsttrær og trær angrepet på rot 126.000 m³ i 1972, mens tallet for 1973 ble 106.000 m³. Økonomisk derimot ble resultatet i 1973 langt gunstigere fordi fangsttrekvantumet på 56.000 m³ ble drevet fram uten kvalitetsreduksjon på grunn av insektskader.

Margborerne utgjør fortsatt en alvorlig tilvekstreduserende faktor i de større furuområdene. Spesielt omkring lagerplasser i skogen, og ved foredlingsanlegg hvor ubarket virke blir lagret utover våren og forsommeren. De sterkeste angrepene finner vi i Nord-Østerdal.

Informasjonsvirksomhet.

Det ble i løpet av året ikke arrangert spesielle kurs.

Som et ledd i opplysningsarbeidet ble det utarbeidet en brosjyre — «Insektene dreper skogen».

I brosjyren ble det redegjort kort for skadeomfanget, årsakene og aktuelle tiltak. Brosjyren ble sendt skogeierne sammen med saldo-meldingen.

Aksjonsrådet har lagt særlig vekt på samarbeidet med pressen i bestrebelsene på å nå ut med den nødvendige informasjon. Det er grunn til å fremheve den velvilje aksjonsrådet og fylkesskogkontoret har møtt hos pressen ved denne kampanjen.

II. Andre skader.

I 1973 fikk vi flere omganger med vindfall-skader i Hedmark. Stormene kom på en uvanlig årstid. — Den verste fikk vi den 13. juni — da titusener av kubikkmeter blåste overende — verst i de midtre delene av fylket.

I juli måned var det en lei tørkeperiode — og det endte da også med en rekke skogbranntilløp rundt om i fylket. I Stor-Elvdal resulterte det i en brann på ca. 500 dekar.

Fra alle kanter av fylket meldes det om økning av elgbestanden — og det er registrert enkelte betydelige beiteskader.

Skogenes tilstand og skjøtsel.

Det blir stadig tydeligere at gammelskogen i fylket, som på forhånd lider av naturlig elde, har fallert hurtigere enn normalt på grunn av de senere årenes påkjenninger i form av tørkesommere og rottrykking etter flere stormer. Dette gjelder i første rekke de gamle granbestandene i midlere og lavere-liggende trakter i fylket. Avfeldigheten er mange steder så markert — for granas vedkommende — at det for de skogeiere som har valgmuligheter — må være grunn til å øke hogstkvantumet av gran og spare tilsvarende på furu-kvantumet i en årrekke framover.

Når det gjelder kultur-arbeider så skorter det fortsatt stort på interessen for gjenvekstpleie både på fastmark og grøtfeletter. Det samme gjelder tynningshogster i hogstklasse III. Det er å håpe at bedre priser og avsetningsforhold på småvirke kan føre til øket appetitt både på gjenvekstpleien og tynningshogstene. Ellers er det grunn til å merke seg at aktiviteten på plantings-sektoren stort sett må sies å være tilfredsstillende.

Den vanlige skoghygiene må sies å ha bedret seg radikalt. Det har således vært en gledelig innsatsvilje når det gjaldt å ta vare på vindfall-virket etter sommerens mange stormer.

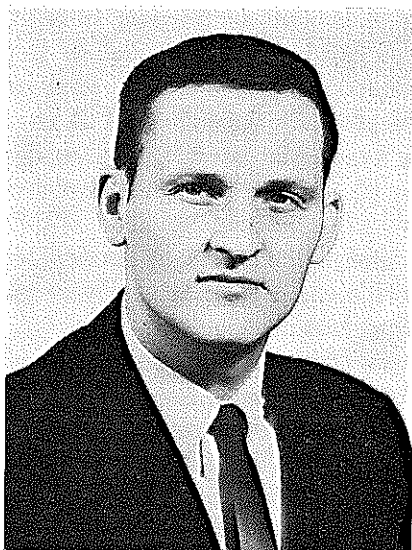
Forholdsvis store arealer skogmark er i de senere årene gått med til oppdyrking. Innen enkelte områder har avskogingen vært så omfattende at man etter all sannsynlighet har fått en negativ virkning på lokal-klimaet. Skogoppsynets funksjonærer har derfor i stigende grad funnet det nødvendig å fremheve skogens gunstige virkning på lokalklimaet i utsatte områder.

Driftsplaner.

I 1973 var det 3. år på rad hvor det ble gitt tilskott fra Statens side til driftsplanlegging i skogsbruket. Tildelingen skjedde etter de samme satser som tidligere. For Hedmark fylke kan følgende statistikk gi et bilde på utviklingen og muligens også interessen av driftsplanarbeidet:

År	Antall planer	Taksert prod. areal		Kostnad i kr.		Tilskott	
		I alt da.	pr. stk	i alt	pr. da.	kr.	%
1971	187 stk.	443.363	2.370	513.400	1,16	118.639	23,1
1972	178 »	785.164	4.410	795.504	1,01	178.572	22,4
1973	114 »	371.602	3.260	647.297	1,74	116.824	18,0

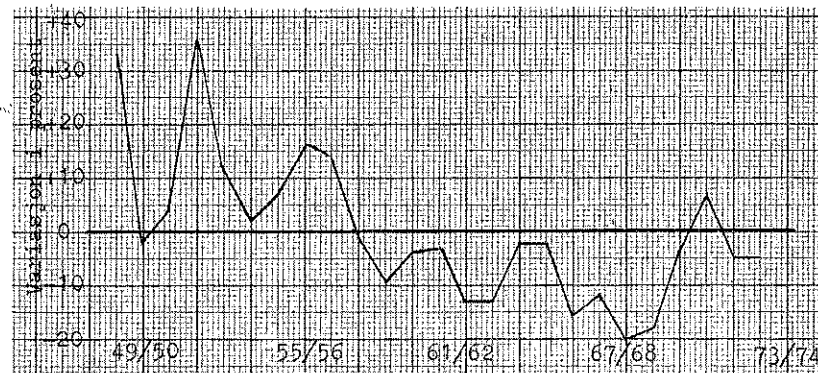
I 1973 dominerte Ringsaker i antall driftsplaner (45 stk.) mens Eidskog kan oppvise størst taksert areal — 155.530 da. fordelt på 10 stk. Areal-kostnadene var henholdsvis kr. 3,30 og kr. 1,13 og tilskottsprosentene 38,2 og 17,0.

Forstkandidat Halvor Noer er ansatt som ny herredsskogmester i Kongsvinger.

Avvirkning og aktivitet.

Avvirkningen driftsåret 1972/73 avvek bare ubetydelig fra foregående driftsår. På fylkesbasis økte avvirkning til salg og industriell produksjon med ca. 0,5 %. Den registrerte økning skrev seg helt ut fra Statens og almenningenes skoger. Etterfølgende figur viser den prosentiske variasjon over avvirkningen i private og kommunale skoger — i middel ca. 1.658.600 m³ for en 25 års periode.

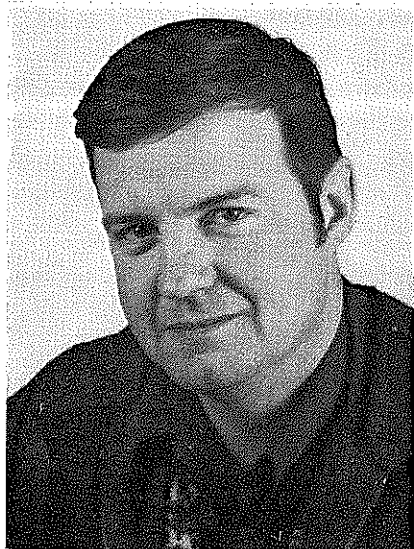

Skogavgift- og investeringsregnskapet viser at det ble innbetalt ca. kr. 100.000,— mer i skogavgift enn i 1972. Den samlede utbetaling til investeringsformål (skogkultur, vegger, maskiner m. v.) økte med kr. 668.000,— eller vel 4 %. Når likevel beholdningen av innestående skogavgift økte med ca. kr. 285.000,— skyldes dette bl. a. større innbetalinger av statstilskott og mindre utbetalinger til ikke-investeringsformål.

Vegplanlegging.

Den vegtekniske avdeling ved fylkesskogkontoret har fortsatt registreringen og kartleggingen av skogsbilvegene i fylket og arbeidet er nå fullført fra syd og til og med Åmot og Engerdal. Arbeidet er beregnet å bli fullført i 1974. Vegbyggingen holder seg også godt oppe. Fylkesskogkontorets vegtekniske avdeling har planlagt og stukket 132 km nye bilveger, 34 km nye traktorveger, 189 km ombygging av eldre bilveger. Til disse arbeider er medgått 208 dagsverk.

Fylkeskontoret har i 1973 fått etablert et vegteknisk laboratorium som betjenes av fagassistent Dagfinn Olsen.

Forstkandidat Erik Løken er i 1973 ansatt som herredsskogmester i Eid-skog.

Grøfting.

Areal tørrlagt ved grøfting er i 1973 det laveste som er registrert siden 1950, og bare ca. 10 % av hva det var i siste halvdel av 50-åra.

Den økning som nå skjer i virkesprisene vil formodentlig medføre fornyet interesse for skogkulturarbeider, hvorav det åpenbart ennå finnes arealer som, alle andre hensyn tiltross, med fordel bør tørrlegges.

Det er gledelig å kunne konstatere at andelen av det tørrlagte areal klassifisert som vannsyk skog og næringsrik myr har økt fra ca. 60 % i 1965 til nærmere 75 % i 1973.

Som i tidligere år utføres bare ca. 15 % av all tørrlegging i større høyder enn 550 m. o. h.

De offentlige skogers andel av all grøfting har økt fra 25 til 35 % i løpet av de siste 10 år.

Behovet for rensk og andre etterarbeider er fortsatt stort og bør intensiveres. En viss økning av utført grøfterensk i forhold til året før er derfor positivt.

Tørrlagt areal, da. Fordelt på høydelag og myrtyper.

Høydelag, m.

Myrtype	50— 149	150— 249	250— 349	350— 449	450— 549	550— 649	650— 749	I alt, da.	Pro- sent
Vannsyk skogsmark ..	62	378	521	200	828	135	51	2.175	33
Næringsrik tilsigsmyr ..	3	310	898	456	532	297	173	2.669	41
Svakt tilsigspreget myr	5	217	492	145	246	257	32	1.394	21
Ren nedbørsmyr med lite omdannet torv ..	23	79	174	11	65	5		357	5
I alt, da.	93	984	2.085	812	1.671	694	256	6.595	
Prosent	2	15	32	12	25	10	4		100

Gjødsling av myr.

For gjødsling av myr har aktiviteten avtatt betenkelig. I forhold til tidligere utført grøfting på næringssvake myrområder, er det et meget stort behov for gjødsling på myr. Det er sterkt ønskelig at slik gjødsling nå øker betydelig i omfang, kombinert med andre etterarbeider på grøftefelter.

Gjødslat areal og kostnader.

Eierkategori	Areal da.	Kostnad kr.
Privatskog	456	16.811,—
Kommuneskog	190	6.270,—
Statens skoger	15	555,—
Opplysningsvesenets Fonds skoger ..	—	—
Bygdealmenninger	938	43.432,—
I alt	1.599	67.068

Gjødsling av fastmark.

Omfanget av gjødsling på fastmark har vist en jevn nedgang siden statistikk ble innsamlet for denne virksomhet i 1966, og er nå bare ca. 10 % av hva den var for 8 år siden.

Bedrede økonomiske muligheter og nye kunnskaper om virkning og opplegg av skogsgjødsling bør nå føre til en betydelig økning av denne virksomhet.

Gjødset areal og kostnader.

Eierkategori	Breigjødsling		Flekkjødsling	
	Areal da.	Kostnad kr.	Areal da.	Kostnad kr.
Privatskog	1.763	62.052	557	16.566
Kommuneskog			188	1.979
Statens skoger				
Opplysningsvesenets Fonds skoger ..	59	3.450		
Bygdealmenninger	505	17.480	308	3.266
I alt	2.327	82.982	1.053	21.801

Skogkultur.

Statistikken på side 41 viser at det i 1973 er tilbakebetalt skog-eierne (privat- og kommuneskoger) kr. 6.279.000,— av skogavgifts-midler for utførte skogkultur- og grøftarbeider.

Den samlede kulturinnsatsen har altså ifølge statistikken vært noe større enn i 1972, da det ble tilbakebetalt et beløp på kr. 6.049.000,—.

All den stund avvirkingen — og dermed også tilgangen på skog-avgiftsmidler — var den samme i 1972/73 (1.567.000 m³) som i 1971/72 (1.568.000 m³) må en ta det som et gledelig tegn at aktiviteten på skogkulturfronten viser økning istedetfor stagnasjon.

Skogkulturstatistikken på side 40 forteller at det er tilplantet et større areal i 1973 (44.431 da.) enn i 1972 (43.680 da.). Mens det i 1973 ble satt ut 9.157.000 planter i Hedmark — var tallene for 1972 8.831.000 planter.

Av statistikken ser vi videre at den maskinelle markberedningen stadig vinner større terreng, mens tidligere kulturmetoder som flate-brenning og såning ikke lenger er aktuelle i dagens skogbruk.

Innsatsen på gjenvekstpleie-sektoren viser fortsatt økning, idet der i 1973 er anvendt kr. 1.145.000,— til formålet mot kr. 975.000,— i 1972. Det er allikevel ikke tvil om at aktiviteten på denne sektoren er altfor liten, og at der fra skogoppsynets side fortsatt må satses mye på veiledning overfor skogeierne når det gjelder gjenvekstpleien.

Hedmark Fylkesskogkontor i mai 1974.

Per Føyn.

Grøfting i Hedmark fylke i 1973.

Herred	Grøfterensk		Nygrøfting					Statsbidrag kr.
	Rensk m	Kostnad kr.	Kanaler m	Vanlige m	Halvdype m	Tørrlagt da.	Kostnad kr.	
Kongsvinger	16 611	29 036	180	6 244	—	158	13 777	4 892
Ringsaker	17 300	21 947	—	23 797	100	629	50 041	—
Vang	5 000	4 555	769	14 338	—	433	30 715	1 769
Løten	3 240	5 172	540	16 202	11 746	461	40 810	4 340
Stange	15 993	30 605	330	6 389	805	184	21 466	2 259
N. Odal	7 837	10 220	—	—	—	—	—	—
S. Odal	7 380	11 701	889	421	—	69	5 509	1 909
Eidskog	8 257	11 733	—	10 386	—	199	20 493	6 223
Grue	12 321	14 451	110	8 908	21 853	551	29 665	2 261
Åsnes	6 070	7 416	2 028	18 769	14 915	674	57 538	13 362
Våler	878	490	833	20 507	107	625	44 169	10 632
Elverum	11 178	12 802	4 993	28 650	—	1 208	75 466	20 078
Trysil	25 013	27 900	1 172	14 640	700	492	31 084	8 017
Åmot	20 215	25 314	500	13 485	—	520	28 764	6 112
Stor-Elvdal	13 430	22 637	—	—	—	—	—	—
Rendalen	11 889	21 546	400	290	494	70	3 061	—
Engerdal	—	—	—	529	—	13	610	183
Tolga/Os	—	—	—	—	—	—	—	—
Tynset	—	—	—	14 515	—	275	24 910	16 177
Alvdal	—	—	300	465	—	34	1 767	530
Follidal	—	—	—	—	—	—	—	—
Sum i alt	182 612	257 525	13 044	198 535	50 720	6 595	479 845	98 744
Fordeling på eierkategorier:								
Privatskog	117 849	161 054	11 995	120 952	48 661	4 365	311 864	97 701
Kommuneskog	7 095	12 043	200	20 104	1 154	625	41 286	1 043
Statens skoger	14 780	18 525	—	6 499	—	247	11 632	—
Opplysningsvesenets Fonds skoger	6 345	10 902	80	150	—	5	1 400	—
Bygdealmenninger	36 543	55 001	769	50 830	905	1 353	113 663	—
Sum	182 612	257 525	13 044	198 535	50 720	6 595	479 845	98 744

Vegbygging i Hedmark fylke i 1973

Herred	Skogsveger bygget i 1973						Utbetalte statsbidrag i 1973 kr.
	Skogsbilveger			Traktorveger			
	Nyanlegg m	Omlagging Ombygging m	Kostnad kr.	Nyanlegg m	Kostnad kr.		
Kongsvinger	10 930	—	326 671	32 651	89 703	72 900	
Ringsaker	8 430	—	120 020	5 460	17 088	23 000	
Vang	100	—	25 543	2 570	5 895	8 000	
Løten	1 004	—	43 590	—	—	11 500	
Stange	17 520	—	2 237 672	6 060	26 534	92 000	
Nord-Odal	8 035	2 700	209 860	2 850	12 280	40 800	
Sør-Odal	14 652	6 880	501 499	5 980	27 611	118 750	
Eidskog	2 651	5 220	267 073	2 800	7 678	65 050	
Grue	16 515	—	530 853	26 753	52 633	105 000	
Åsnes	9 248	—	460 117	28 710	106 174	138 500	
Våler	5 469	2 301	126 406	980	6 501	16 200	
Elverum	36 175	—	671 432	22 875	63 141	213 100	
Trysil	18 343	2 000	396 834	11 912	82 713	164 515	
Åmot	26 285	—	699 600	5 245	21 150	267 500	
Stor-Elvdal	11 490	150	228 146	—	—	105 500	
Rendalen	15 318	300	317 293	14 950	68 850	155 938	
Engerdal	7 350	—	99 900	22 715	55 088	—	
Tolga/Os	—	—	—	—	—	—	
Tynset	—	—	—	13 040	120 103	26 300	
Alvdal	13 270	9 750	399 353	4 530	36 405	181 950	
Follidal	7 732	—	216 735	2 240	8 695	49 860	
Sum i alt	230 517	29 301	7 878 597	212 321	810 242	1 856 363	
Fordeling på eierkategorier:							
Privat- og kommuneskoger	220 187	29 301	7 631 187	188 891	741 692	1 848 363	
Statens skoger	7 350	—	101 480	21 600	50 350	—	
Oppl.v. Fonds skoger	—	—	—	—	—	—	
Bygdealmenninger	2 980	—	145 930	1 830	18 200	8 000	
Sum	230 517	29 301	7 878 597	212 321	810 242	1 856 363	

Skogkultur i Hedmark fylke i 1973

Herred	Skogkulturarbeider i 1973										
	Areal i dekar			Foryngelsesareal i dekar				Planter 1000 stk.	Frø kg.	Total kostnad kr.	Utbetalt statsbidrag kr.
	Ryddet	Brent	Mark- b.	Plantet	Sådd	Nat. bes.	Sum				
Kongsvinger	6 577	—	344	6 240	—	960	7 200	1 429	—	932 483	109 169
Ringsaker	4 219	—	—	3 213	—	1 062	4 275	677	—	484 909	98 138
Vang	544	—	—	347	—	250	597	230	—	160 998	19 509
Løten	2 398	—	—	1 723	—	345	2 068	309	—	239 161	17 639
Stange	4 143	—	50	1 805	—	1 365	3 170	529	—	386 879	34 305
Nord-Odal	1 920	—	—	869	—	2 200	3 069	192	—	173 532	16 661
Sør-Odal	1 406	—	121	1 324	—	703	2 027	286	—	206 925	23 183
Eidskog	3 821	—	—	3 622	—	445	4 067	735	—	526 086	29 576
Grue	2 832	—	481	2 298	—	1 254	3 552	503	—	366 055	45 941
Åsnes	3 764	—	—	3 429	—	659	4 088	725	—	449 709	65 196
Våler	2 973	—	146	2 934	—	3 178	6 112	555	—	320 056	34 440
Elverum	4 125	—	89	2 708	—	1 958	4 666	515	—	357 821	65 311
Trysil	5 140	—	2 406	5 622	—	660	6 282	823	—	519 608	70 526
Åmot	2 088	—	—	1 940	—	2 091	4 031	424	—	277 777	57 477
Stor-Elvdal	4 272	—	—	2 573	—	2 430	5 003	464	—	388 868	28 452
Rendalen	5 206	—	—	1 907	—	3 147	5 054	334	—	289 605	39 138
Engerdal	1 510	—	—	495	—	1 376	1 871	93	—	61 411	5 097
Tolga/Os	81	—	—	81	—	380	461	17	—	11 119	7 229
Tynset	1 626	—	—	1 067	—	91	1 158	269	—	176 969	113 713
Alvdal	280	—	—	231	—	280	511	47	—	29 225	7 422
Folldal	40	—	—	3	—	40	43	1	—	686	86
Sum i alt	58 965	—	3 637	44 431	—	24 874	69 305	9 157	—	6 359 882	888 208
Fordeling på eierkategorier:											
Privatskog	42 873	—	3 152	35 045	—	17 944	52 989	7 179	—	4 938 860	877 962
Kommuneskog	4 421	—	264	3 496	—	1 161	4 657	650	—	413 672	10 246
Statens skoger	3 417	—	50	2 429	—	2 569	4 998	427	—	316 567	—
Oppl.v. Fonds skoger	469	—	121	335	—	213	548	66	—	60 736	—
Bygdealmenninger	7 785	—	50	3 126	—	2 987	6 113	835	—	630 047	—
Sum	58 965	—	3 637	44 431	—	24 874	69 305	9 157	—	6 359 882	888 208

Avvirkning av bar- og lauvretømmer
i Hedmark fylke 1972/73*

Skogavgiften i Hedmark fylke 1973

Kommune	Alle skoger		Privat- og kom.skoger		Privat- og kommuneskoger							
	Tømmer m ³	Brutto verdi kr.	Tømmer m ³	Brutto verdi kr.	Innestående skogavgift pr. 1/1-73. kr.	Innbetalt på skogavgifts- konto i kalenderåret kr.	Tilbakebetalt skogavgift m. v. i kalenderåret til:					Innestående skogavgift pr. 31/12-73 kr.
							Skogkultur og grofting kr.	Skogsveger kr.	Andre formål kr.	Frigitt, merverdiavg. kr.	Andre utbetalinger kr.	
02 Kongsvinger	192 141	19 034 906	169 164	16 671 651	4 345 314	2 025 989	631 381	775 745	636 061	202 168	3 476	4 122 472
12 Ringsaker	147 475	15 200 599	98 489	9 866 695	2 527 476	980 883	497 557	72 252	187 274	138 985	1 850	2 610 441
14 Vang	27 248	2 752 793	16 709	1 713 071	432 436	195 997	89 368	25 412	33 026	22 358	3 571	454 698
15 Løten	61 555	6 689 694	20 247	2 054 220	334 489	194 210	136 887	15 812	17 344	10 079	7 338	341 239
17 Stange	99 627	11 060 949	37 192	3 757 514	1 245 738	413 364	155 036	105 321	69 705	56 701	22 736	1 249 603
18 Nord-Odal	69 628	7 112 921	68 982	7 044 063	1 375 491	827 200	190 768	337 932	121 314	38 398	1 413	1 512 866
19 Sør-Odal	102 305	10 280 082	99 585	9 998 948	2 446 146	1 109 422	289 507	508 384	374 123	57 729	271	2 325 554
20 Eidskog	173 094	16 827 045	171 449	16 650 388	3 811 727	1 664 638	523 525	508 757	167 402	54 743	—	4 221 938
23 Grue	142 136	14 014 468	133 717	13 138 410	2 340 050	1 640 113	567 891	639 766	217 055	148 150	405	2 406 896
25 Åsnes	164 397	17 252 986	158 925	16 689 284	2 849 679	1 945 323	481 851	811 932	344 987	216 405	68 425	2 871 402
26 Våler	77 585	7 868 752	75 029	7 630 315	1 329 355	777 130	404 749	304 838	91 221	43 111	10 061	1 252 505
27 Elverum	135 324	13 967 403	129 296	13 333 603	2 949 207	1 672 810	565 990	493 370	190 941	135 136	223 730	3 012 850
28 Trysil	153 314	15 191 920	124 853	12 454 279	2 755 161	1 504 954	485 634	656 157	280 846	139 010	17 906	2 680 562
29 Åmot	102 187	10 533 461	96 578	9 987 040	2 193 722	1 351 826	511 660	576 175	336 502	84 085	3 150	2 233 976
30 Stor-Elvdal	75 909	7 531 641	70 030	6 942 700	1 112 362	830 863	463 651	223 595	106 521	29 544	19 825	1 100 089
32 Rendalen	70 699	6 797 778	58 894	5 739 790	1 349 715	752 222	349 292	241 646	79 187	46 407	2 336	1 383 069
34 Engerdal	46 260	3 773 046	4 061	403 565	198 823	40 948	13 778	35 889	7 751	883	—	181 470
35 Tolga/Os	7 888	676 008	6 776	594 929	369 526	60 622	17 768	12 171	33 598	2 400	—	364 211
37 Tynset	14 352	1 303 466	13 653	1 239 857	1 029 931	178 846	77 835	70 256	20 349	14 242	2 016	1 024 079
38 Alvdal	11 825	1 106 071	11 602	1 084 350	536 180	313 993	25 238	267 919	27 114	30 480	15	499 407
39 Follidal	2 005	157 054	2 005	157 054	294 780	70 003	—	80 579	12 296	8 541	—	263 367
04 Hedmark	1 876 954	189 133 043	1 567 236	157 151 726	35 827 308	18 551 356	6 279 366	6 763 908	3 354 617	1 479 555	388 524	36 112 694

Fordeling på eierkategorier:

Privat- og kom.skoger ..	1 567 236 m ³
Statsskoger	154 509 »
Bygdealmenninger	155 209 »
Sum i alt	1 876 954 m ³

* Avvirkning til husbehov og ved er ikke medtatt her.

Skogressursane i Hedmark.

(Foredrag holdt av statskonsulent Torstein Opheim under Hedmark Skogselskaps arrangement i Elvarheim festsal den 11/12 1973.)

Dei naturgjevne ressursane er i dag omfata med intens og ålmenn interesse. Ja, i moderne tid har vi knapt opplevd noko tilsvarande.

Skogressursane høyrer med i interessefeltet — og grunnen er naturleg: Skog som vegetasjonsform er eit dominerande trekk i landskapsbiletet. Dette gjeld ikkje minst i det skogrike Hedmark, der det veks produktiv skog på bortimot halvparten av landarealet.

Alle i dette fylke vil såleis på ein eller annan måte koma i kontakt med skogen. Han har vore — og er — både ei produktkjelde og ei kjelde til inspirasjon og trivnad. Skogen produserer trevyrke.

Skogsmarka produserer lav, bær, sopp og er nytta til beite for husdyra.

Viltproduksjonen høyrer heime i skogen. Skogen har gjerne ein gunstig lokalklimatisk verknad, og han gjev rom og miljø for friluftsliv.

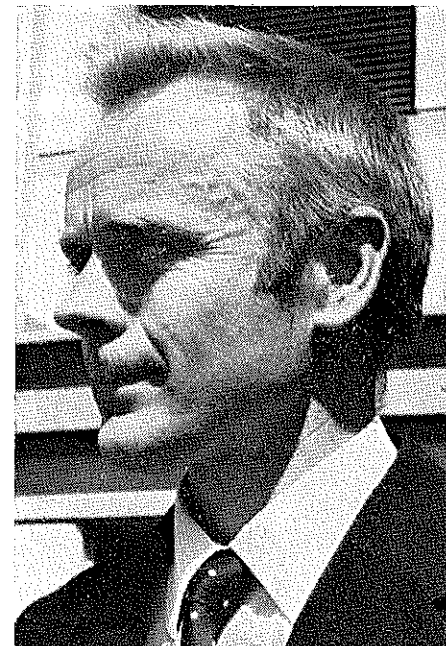
Den plass skog- og skogsmark har som både direkte produsent og ein stad for estetiske opplevingar er så stor at sterke skoglege inngrep vart lagt merke til og fører ikkje sjeldan med seg reaksjonar.

Skogen er ein levande organisme. Han er ein naturressurs som kan — og må — fornyast. Når ein skal stella og nytta denne ressursen, krevst det at ein held seg innanfor visse biologiske grenser. Ein må arbeide *i lag* med dei naturgjevne vekstfaktorane og ikkje på tvers av dei.

Dersom ein ser bort frå grenseområda, i Hedmark spesielt opp mot fjellet, er det likevel ikkje noka snever ramme vekstfaktorane set. Tvertom har ein ved skogdyrkinga eit vidt register å spela på: Ein kan dyrka meir skog, ein kan stagnera på dagens nivå eller ein kan minska skogareal og skogproduksjon.

Det tykkest vera eit felles trekk for mange land — og landet vårt høyrer med her — at det er eit optimistisk og krevjande framtidsmål som vert sett for skogproduksjonen. Dette gjev grunnlag for eit aktivt skogdyrkingsalternativ og eit aktivt hogstprogram. Denne haldninga står i klar kontrast til det synet som tidlegare var framherskande når det gjaldt skog og skogutnytting.

Statskonsulent Torstein Opheim.

Grunnen til haldningendringa er den kunnskap ein gjennom registreringar og forskning har tileigna seg om skogens liv, produksjon og fornyande evne. Hjå oss har bl. a. Landsskogtakseringen vore ei viktig kunnskapskjelde.

Ved den første taksten i Hedmark, som vart utført i 1920, fann ein at totalvolumet uten bark var 65,4 mill. m³. Neste takst som foregjeikk 1938—1941 viste at totalvolumet hadde auka med 3 mill. m³ til 68,4 mill. m³.

Resultata fra dei to neste takstene 1958/59 og 1964/70 er stilt opp i denne tabellen:

	Kubikkmasse i alt mill. m ³ u.b.	Årlig tilvekst i alt mill. m ³ u.b.	Avvirkning inkl. topp og avfall mill. m ³ u.b.	Tilvekst i forhold til avvirkning
1958/59	73,6	2,8	2,3	1,22
1964/70	78,1	2,5	2,1	1,19

Her er det teke med tal over ståande kubikkmasse og årleg tilvekst. Hedmark har knapt $\frac{1}{5}$ av heile landets ståande kubikkmasse og årlege tilvekst. Dessutan er det teke med avvirkingstal. Dei byggjer på registreringane til Statistisk Sentralbyrå. Desse tala inkluderar avfall som vert liggjande att. På denne måten skulle ein kunna samanlikna dei med årleg tilvekst. Dette er gjort gjennom forholdstala i kolonnen ytterst til høgre. Vi ser at i 58/59 er tilveksten 22 % høgre enn avvirkinga og i perioden 64/70 19 % høgre. Dette inneber ei vesentleg oppsparing av kubikkmasse.

Oppsparinga er også fanga opp i tala for ståande kubikkmasse. Denne har auka med 4,5 mill. m³. Reknar vi 9 år som gjennomsnittleg tidsavstand mellom dei 2 takstane, vert oppsparing i gjennomsnitt 0,5 mill. m³ pr. år.

For å få fram eit samanhengjande inntrykk av avvirkingane i Hedmark har ein stilt saman årsoppgavene for driftsseasonane 52/53—72/73. (Se figuren på neste side.)

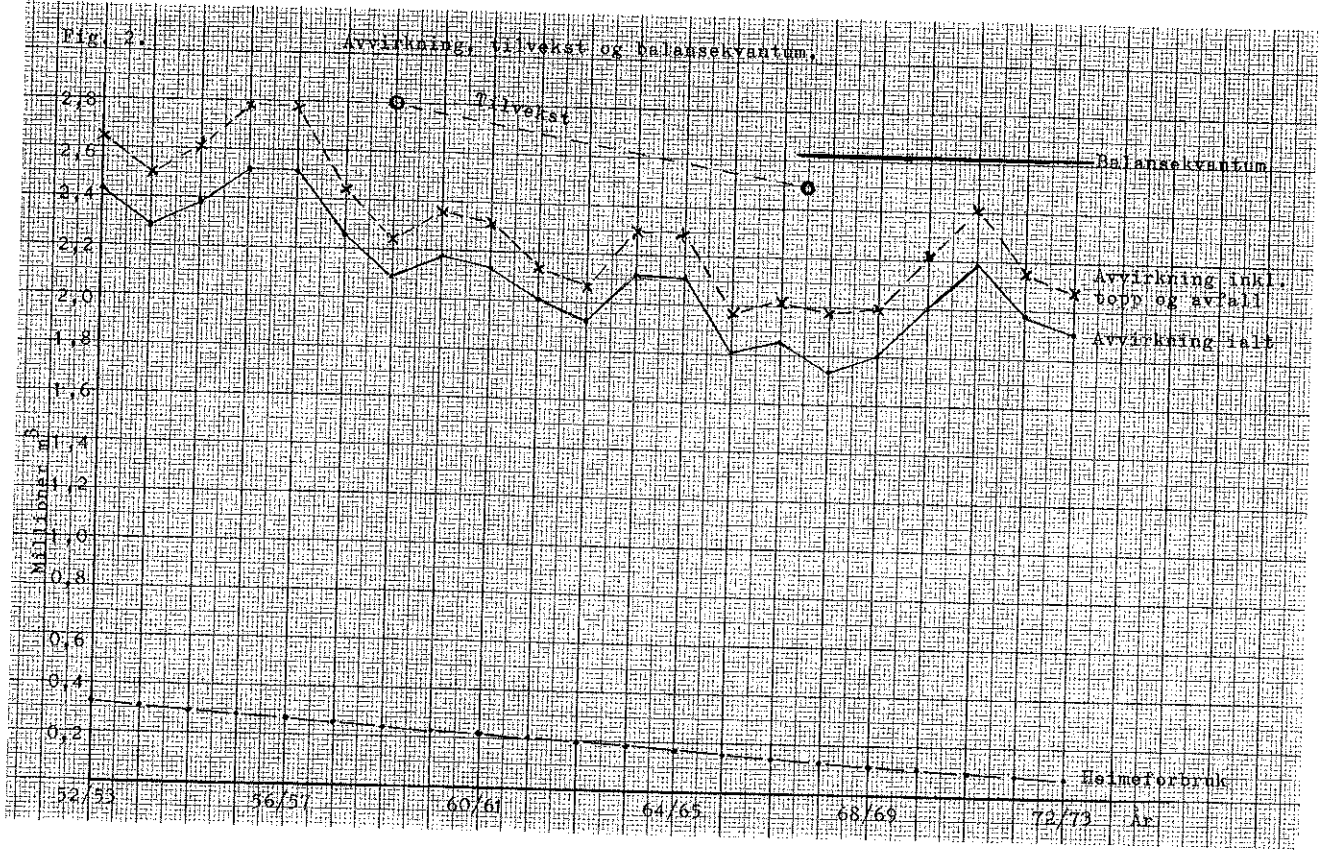
I figuren er oppgavene framstilte både med og utan topp og avfall. Det bør understrekast at tala for topp og avfall representerer skjønnsvis overslag.

Avvirkingane i Hedmark utgjorde i 71/72 25 % av avvirkingane i landet og 25 % av bruttoverdi, som det året gjekk opp i 181 mill. kr. førstehandsverdi.

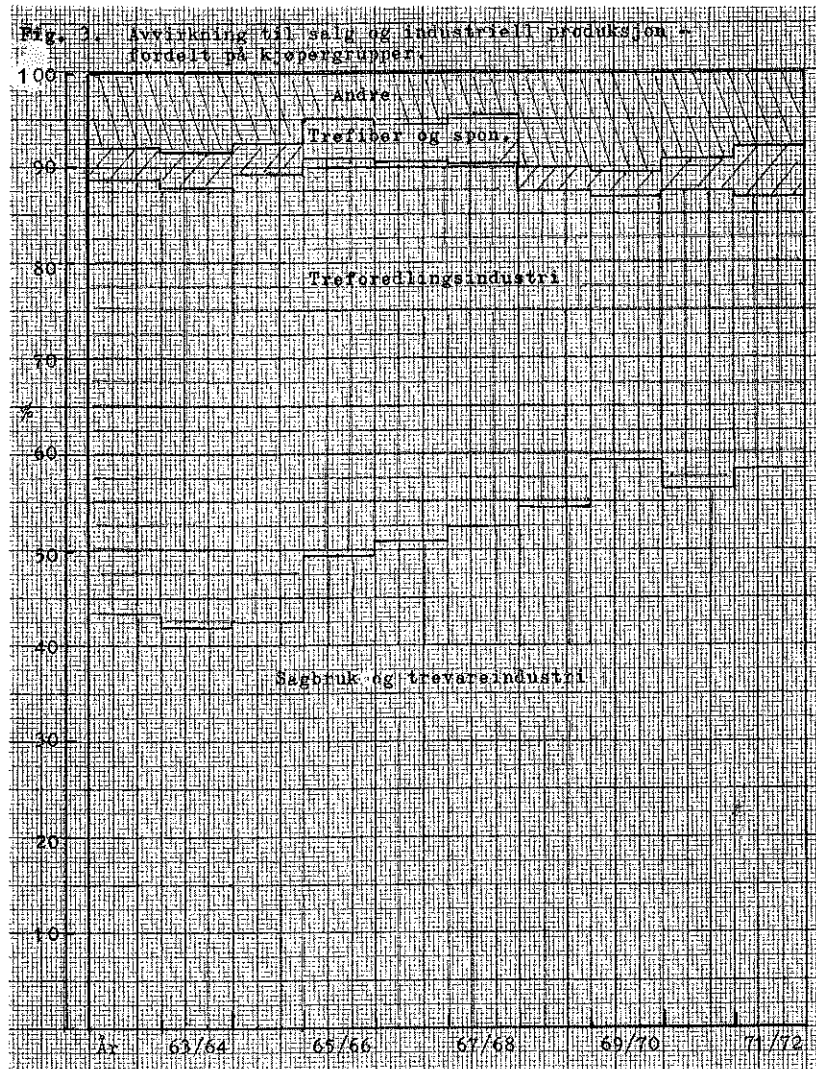
Tal for det som har gått til heimeforbruk er vist nederst. Mens det utgjorde bortimot 14 % av avvirkingane fyrst i 50 åra, utgjer det idag berre omkring 5 %.

I figuren er det også teke med tal for tilveksten frå dei to siste takstane. Nedgang i tilvekst kan truleg logisk forklarast med at skogen har vorte eldre. Ungskogen tel enno lite totalt sett.

Dessutan er det innlagt ei linje som viser balansekvantumet. Her byggjer ein på den siste taksten. I prognosen er det gått ut frå normal skogbehandling, altså med tynning. Frå ei slik prognoseutrekning er det to ting som serskilt bør nemnast. Det eine er at ein forutset at heile skogarealet er med i målmedviten skogproduksjon og avvirking. Det andre er at det inngår vesentlige kvanta med småvirke i balansekvantumet når ein ser dette over ein omdriftsperiode. Skal ein ha balansekvantumet som mål må ein difor nyttiggjera seg av småvirke.

Fordeler ein det avvirkningskvantumet som har gått til salg og eigen industriell produksjon på kjøpargrupper, finn ein ei karakteristisk utvikling dei siste 10 åra. Dette framgår av denne figuren:

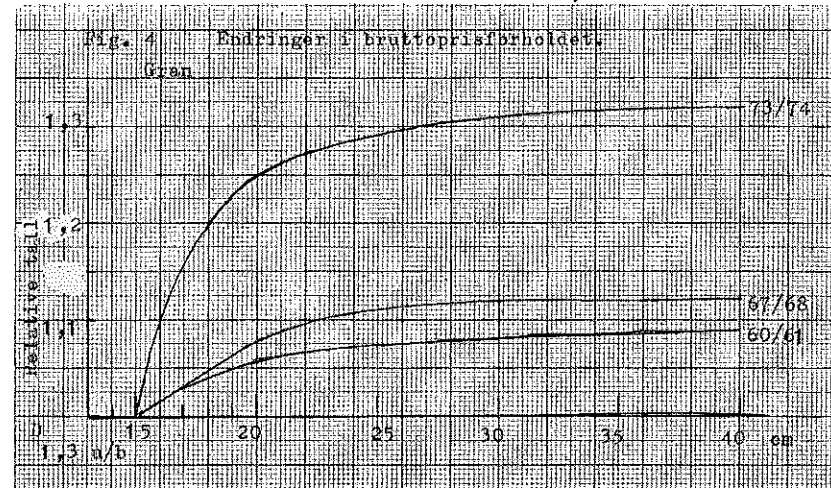

Relativt sett har sagbruk og trevareindustri avteke ein stadig større del. Mens denne delen fram mot midten av 60 åra låg på 42—43 % av kvantumet til salg og eigen industriell produksjon, har den i første del av 70 åra auka til 56—59 %.

Treforedlingsindustriens del har avteke sterkt. Den var fram mot midten av 60-åra på 46—47 %, men har nå avteke til under 30 %.

Den leveranseforandring som figuren gjev uttrykk for har sikkert fleire årsaker. Marknadssituasjonen er ei av dei. Prisutviklinga er bl.a. sterkt knytta til denne.

Vi har i frå midten av 60-talet fått ein stadig større prisskilnad mellom massevirke og tømmer. For gran er det gjeve ein illustrasjon av dette i figuren:

Her er bruttoverdien for ein tredimensjon på 15 cm u.b. nytta som utgangspunkt. Bruttoverdien for andre grovare tre er sett i forhold til denne.

Kurven for 60/61 illustrerer det gamle systemet. Det hadde vi stort sett uendra fram mot midten av 60 åra. Sidan har vi hatt ein rykk og napp situasjon. Men kurven for prisane 67/68 illustrerer at det har skjedd ei prissnivåheving for grovt tømmer.

Den øverste kurven viser så situasjonen i nåverande driftssesong. Hevinga verker stor. Vi skal likevel vera klar over at gapet i for-

hold til i fjor er noko mindre enn i forhold til 67/68. Furu viser eit omlag tilsvarande bilete.

Det er berre bruttoprisane ein her har bygd på. Dersom ein hadde trekt kostnadene inn slik at ein opererte med ein nettoverdi, ville vridninga til fordel for grovt tømmer vore enda større.

Når ein skal vurdera utnyttingsgraden av skogressursane spelar eigedomstilhøva ei sentral rolle. Innanfor vide grenser er det skog-eigaren som sjølv avgjer korleis skogen hans vert driven. Det er skog-eigaren som er beslutningstakaren.

Vi skal her berre dra fram noen få trekk ved eigedomsituasjonen i skogbruket.

Tala som vert nytta, byggjer på Skogbrukstillingen 1967.

Eiendommer og produktivt skogareal.

	Antall eiendommer	Skogareal, dekar	Gjennomsnitt, dekar
Hedmark	11.532	12.276.600	1.065
Norge	135.888	64.824.400	477

I tabellen er det stilt saman oppgåver som viser talet på eigedomar og produktivt skogareal i Hedmark og i heile landet. Knappt femteparten av skogarealet i Norge høyrer til i Hedmark, som også har ein tilsvarande andel av ståande kubikkmasse og årleg tilvekst. Gjennomsnittseiendommen er dessutan rekna ut. Dette gjev som vi ser, eit gunstig resultat for Hedmark. Gjennomsnittseiendommen er over dobbelt så stor her. (2,2 gonger større.) Men dette biletet endrar seg når ein trekkjer inn teigdelinga. Det er ikkje mange fylke i landet som har tilsvarande eigedomsoppstilling:

Teigdeling i Hedmark.

	Antall eiendommer	Antall teiger	Produktivt skogareal, dekar	Gjennomsnitt	
				Dekar pr. teig	Teiger pr. eiendom
I alt	4.700	19.089	8.107.000	425	4,1
Driftsvansker	1.416	7.486	2.557.000	342	5,3

Tabellen gjev eit inntrykk av dette. 8,1 mill. dekar eller $\frac{2}{3}$ av det produktive skogareal i fylket høyrer til teigdelte eigedomar. Av dette høyrer 2,6 mill. dekar eller vel $\frac{1}{3}$ av skogarealet til eigedomar som har oppgjeve at dei har driftsvanskar som fylgje av oppsplittinga.

Det framgår at arealet på gjennomsnittsteigen ikkje er stort. Her skal ein også ha i minne at dette jamnast ikkje er eit kvadratisk område, men ein langt tynn tarm.

Vi veit at i skogbruket er næringskombinasjonar svært utbreidd. Dette gjeld spesielt skogbruk/jordbruk-kombinasjonen.

For Hedmark har ein forsøkt å gå litt nærare inn på denne kombinasjonen ut frå fylgjande prinsippskisse:

Prinsippskisse for gruppering av eiendommene etter størrelsen på skogareal og jordbruksareal.

Jordbruksareal i dekar	Skogareal i dekar						
	25-249	250-499	500-999	1000-1999	2000-4999	5000-9999	10000-
0	I						
0-9	V						
10-49	II						
50-74	III						
75-499							
500-	IV						

I tabellen har en delt eiendommene inn i 5 grupper:

- I. Rene skogeiendommer.
- II. Skogeiendommer med jordbruk.
- III. Kombinerte jord- og skogbrukseiendommer.
- IV. Jordbrukseiendommer med skog.
- V. Bolig- eller fritidsbruk.

Oppdeling ut frå dette prinsippet gjev fylgjande resultat:

Gruppe	Skogareal		Jordbruksareal	
	Dekar	%	Dekar	%
Reine skogeiendommer	4.938.200	40	—	—
Skogeiendommer med jordbruk	4.305.200	35	43.700	6
Kombinerte jord- og skogbruks- eiendommer	2.777.500	23	527.800	68
Jordbrukseiendommer med skog	143.200	1	197.300	26
Bolig- eller fritidsbruk	112.500	1	1.400	—

I Skogbrukstillingen er det den formelle (juridiske) sammenheng mellom skog og jord som er registrert. Alt i alt er 59 % av skogarealet knytt til eigedomar med jordbruksareal. Men tek ein berre for seg dei eigedomar som verkeleg driv jordbruk, endrar biletet seg. Med støtte i Jordbruksteljinga 1969 finn ein at berre 44 % av skogarealet er knytt til eigedomar som verkeleg driv jordbruket sitt.

I samband med næringskombinasjonar er det og av interesse å trekkja fram at knapt 3 mill. dekar av det produktive skogarealet i Hedmark, dvs. $\frac{1}{4}$, høyrer til eigedomar som er tilknytt treforbrukande industri. (Jfr. tab. 43 s. 79 H III i Skogbrukstillingen.) Hovedparten av dette fell på sagbruk eller annan treindustri.

I 1966/67 vart det utført ein total arbeidsinnsats i skogane i Hedmark på 3,5—4000 årsverk. Storparten av dette, omlag 3200 årsverk, var lønnstakarinnnsats.

Egeninnsatsen er låg i Hedmark, berre 15 % av total arbeidsinnsats.

Vel 5000 eigedomar avvirka i 66/67. Dette er 43 % av eigedomane i fylket.

Skogane i Hedmark har gjennom generasjonar blitt nytta til fleire formål på same tid. Bærhenting har hatt mykje å seia mange stader. Det same har henting av lav. Ja, i sume strøk har vel inntektene frå lavproduksjonen overstege inntektene frå treproduksjonen.

Ikkje i noko anna fylke vert det løyst så mange jaktkort som i Hedmark. For t. d. elg toppar fylket klart statistikken både når det gjeld tillatt felte dyr og felte dyr.

Praktiseringa av det vanlege treproduserande skogbruket har som regel ikkje utelukka andre utnyttingsmåtar. Det kan ha ført med seg problem. Særleg knyter dei seg til skogsbeitinga.

Den konfliktsituasjon som oppsto i samband med skogsbeiting av husdyra er gjennomgåande borte nå, fordi beitebruket i gamal, intens tyding av ordet ikkje lenger er noka utbreidd driftsform.

Den fleirsidige utnyttinga av skogen har fått nye dimensjonar i dei seinare åra. Dei sterke krava om ei blansert utnytting av naturressursane er eit uttrykk for dette. Forutan at ein generelt meiner det må takast større omsyn til verneinteressene enn kva tilfelle har vore før, vert det og med styrke framheva at det må leggjast større vekt enn tidlegare på dei direkte velferdsverknadene som skogen kan yta.

Når ein tidlegare gjekk inn for å verna eit område, var det gjerne med sikte på å hegna om noko som var sjeldsynt i naturen. Når så mange idag er oppteke av same spørsmålet, heng det saman med at ein reagerer mot endringar i landskapsbilete og naturmiljø. Endringane blir oppfatta som teikn på at vi i total samanheng utnyttar naturressurasane på ein uklok måte.

Vi skal vera glade for at så mange reagerer på denne måten. Det er ikkje nok å freda visse område og med dette slå seg til tols med at nå er oppgåven løyst. I ein større samanheng er dette den minst interessante del av ho. Det er fornuftig bruk av ressursane som er den store oppgåva. Det er denne oppgåva som har eit utfordrande perspektiv over seg.

Fornuftig fleirsidig bruk — inneber *ikkje* at ein skal tyngdeleggja dei ulike bruksmåtene på same vis frå stad til stad. Tilhøva på staden må verka avgjerande inn.

Ein stor del av skogsmarka i Hedmark står såleis ikkje i konkret form overfor dei same påtrengjande fleirbruksutnyttingsmåtene som t. d. Oslo-marka eller andre bynære skogar.

I si tid forma Knut Skinnemoen nokre tanker som i historisk samanheng vil verta ståande som ein innsiktsfull konklusjon på den skogbehandlings-striden vi hadde hatt i Norge ikkje minst i 20- og 30-åra.

I samantrengd form gjekk Skinnemoens tankar ut på at skal eit *behandlingstiltak ha fornuftig meining må det utformast ut frå tilhøva på staden.*

Også i ein fleirbrukssamanheng er det vel verdt å dra fram Skinnemoens tankar. Samtidig som dei er romslege stiller dei omfattande fagleg — allsidige krav. Men skal fleirbruksspørsmåla verta jordnære og råd å løysa tilfredsstillande på den enkelte lokalitet, kjem ein ikkje utanom å analysere dei med utgangspunkt i det miljøet som der rår.

I ein samla ressurs-samanheng kan det gjerne vera rett å satsa sers aktivt på skogproduksjonen. Grunnen er at ein då kan spare på ressursar som ikkje er fornybare. På ein dramatisk måte har vi fått denne problemstillingen direkte inn på livet i desse dagar. Spørsmålet er elles handsama i den såkalla miljøverngrunnlova som F.N.'s miljøvernkonferanse vedtok i Stockholm i 1972. Her heiter det mellom anna: «Den evna jorda har til å produsere viktige ressursar som kan fornyast, må takast vare på. Når det let seg gjera, må ho verta atterreist eller forbetra.»

Det må framhevast at det er eit prinsipielt syn som her kjem til uttrykk. Det er ikkje avgrensa til ein viss ressurs. Det er opp til dei som har til oppgave å stella med slike fornybare ressursar å utfylla synet og gjeva det eit konkret innhald.

Dei som er knytte til skogen må difor kjenna det som si oppgåve å få fram at ein i ein større samanheng er med og verkeleggjer eit sentralt ressurspolitisk mål når ein satsar på han. Bruk av skog inneber utnytting av ein ressurs som ein samtidig kan verna om og skapa meir av. Skog er ein varande ressurs, jamvel om han vert intenst nytta. Difor kan ein og ut frå en langsiktig utnyttingssynsvinkel sjå på skogen som ein ledig ressurs.

I eit målmedvite skogbruk er det gjennom hogsten at framtidsskogen vert forma. Då både haustar og sår ein. Hogsten representerer både inntekt og investering.

Det er inntekta som er sterkast framme i tankane når det berre er dei best betalte tredimensjonane som vert tekne ut. Det er investeringsmotivet som står i fokus når ein berre søker ut tredimensjonar med sikte på å få ein betre skog i framtida.

I eit aktivt og målmedvite hogstprogram må ein ta rimeleg omsyn til begge motiva. Med den kunnskap vi rår over, kan vi gjera dette med tiltru til skogens fornyande evne.

Skal skogressursane vera samfunnstenlege ut frå det vi idag har kunnskap om kan ein ikkje nøya seg med å berre la dei stå eller å berre stella om dei på ein passiv måte.

For perspektivet er ikkje lenger som det var i farne tider, ruin av skogressursane. Perspektivet er betre skogressursar.

Oppgåva må difor vera å satsa på eit aktivt skogbehandlingsprogram. Eit program som er til god og allsidig nytte for samfunnet både idag og i tida som kjem.